

УДК 616-002.5:[343.234:343.819]

Л.А. Масюк

Харківська медична академія післядипломної освіти

РЕЗУЛЬТАТИ МОНІТОРИНГУ ВИПАДКІВ ЗВІЛЬНЕНЬ ЗАСУДЖЕНИХ ВІД ПОДАЛЬШОГО ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ ЗА СТАНОМ ЗДОРОВ'Я

Проведено аналіз 154 історій хвороб пацієнтів, які були звільнені від подальшого відбування покарання за станом здоров'я зі спеціалізованої туберкульозної лікарні Харківської області в 2009–2011 роках. Встановлено, що з числа знятих з обліку засуджених в установі, 8 % випадків складають хворі, звільнені від подальшого відбування покарання за станом здоров'я. Серед них переважають пацієнти віком від 25 до 44 років. Основною причиною звільнення стало прогресування СНІДу та туберкульозу. Моніторинг за хворими виявив високий відсоток померлих, що обумовлено їх звільненням від подальшого відбування покарань лише на кінцевому етапі СНІДу і туберкульозу.

Ключові слова: туберкульоз, СНІД, пенітенціарна система.

Ситуація з туберкульозом (ТБ) є особливо тривожною не лише в Україні, а і в багатьох державах. Так, за даними ВООЗ, в країнах Східної Європи щороку реєструється близько 250 тис. випадків ТБ серед дорослих, причому він став значною проблемою охорони здоров'я як серед ув'язнених, так і серед населення в цілому [1].

Сучасна епідемічна ситуація по ТБ в пенітенціарній системі України невтішна. Слідчі ізолятори, в'язниці, виправні заклади відіграють роль своєрідного «фільтру», який нагромаджує пацієнтів з активними формами ТБ, 70 % яких не знають про своє захворювання до арешту, а більше 50 % страждають на хіміорезистентний ТБ [2–4]. На кінець 2010 р. у місцях позбавлення волі перебувало 147 716 осіб. Розрахунковий показник захворюваності на всі форми активного ТБ у закладах пенітенціарної системи в 52 рази перевищує аналогічний показник серед населення України. Станом на 01.01.10 він становив 3562 випадки на 100 тис. ув'язнених [5] проти 68,4 випадку на 100 тис. населення [6]. Висока захворюваність на ТБ у місцях позбавлення волі може стати постійним джерелом інфекції для цивільного населення. Особливо це стосується ув'язнених, хворих на ТБ із множинною медикаментозною стійкістю. Кожен рік 40 % ам-

ністованих та звільнених не прибувають за місцем призначення і випадають із поля зору протитуберкульозних диспансерів [7].

Метою дослідження було вивчення та аналіз випадків звільнень засуджених від подальшого відбування покарання за станом здоров'я зі спеціалізованої туберкульозної лікарні Харківської області (СТЛ) за період 2009–2011 рр.

Матеріал і методи. Вивчено 154 історії хвороб пацієнтів, які були звільнені від подальшого відбування покарання за станом здоров'я із СТЛ та проведений аналіз повідомлень із лікувальних закладів МОЗ, до яких ці хворі були направлені у 2009–2011 рр.

Статистичний аналіз отриманих даних проводився з використанням пакета Statistica 6.0 для Windows 2000. У дослідженні було прийнято рівень статистичної значущості $p < 0,05$.

Результати та їх обговорення. Встановлено, що впродовж 2009–2011 рр. в СТЛ перебували на стаціонарному лікуванні з приводу ТБ 2450 чоловік, яким судом було визначено відбування покарання в колонії середнього рівня безпеки. 1933 особи були зняті з обліку і вибули з установи з різних причин (закінчення строку відбування покарань, умовно-дострокове звільнення, переведення до іншої установи пенітенціарної системи, смерть та ін.). Із

© Л.А. Масюк, 2012

них 154 особи (8 %) становили хворі, звільнені від подальшого відбування покарання за станом здоров'я: 1) засуджені, які захворіли в місцях позбавлення волі; 2) особи, які захворіли до засудження та їх хвороби внаслідок прогресування набули тяжкого прогресуючого незворотного характеру, зазначеного в переліку захворювань, які є підставою для подання матеріалів в суди [8]. Після всебічного медичного обстеження звільнення пацієнтів обох груп здійснювалося за рішенням суду на підставі ст. 84 Кримінального Кодексу та ст. 408 Кримінально-процесуального кодексу України. Цей відсоток був найбільший в 2009 р. і складав 11,5 % (73 особи) проти 7,4 % (45 осіб) у 2010 р. та 5,2 % (36 осіб) у 2011 р. Однак у той же час в 2011 р. 30 осіб померло в місцях позбавлення волі проти 17 – у 2009 р.

Найбільшу питому вагу в структурі захворюваності становлять хворі на СНІД (99 осіб, 64,2 %), табл. 1. Майже п'яту частину всіх звільнених за станом здоров'я становлять хворі з прогресуючим фіброзно-кавернозним ТБ (29 осіб, 18,8 %), а восьму частину – з прогресуючим інфільтративним ТБ легень (20 осіб, 12,9 %).

Віковий склад пацієнтів, звільнених з СТЛ у 2009–2011 рр. від подальшого відбування покарання за станом здоров'я наведено в табл. 2.

Усі пацієнти звільнені у працездатному віці, а більшість випадків (83 %) констатована у віковій групі 25–44 років.

Для моніторингу за особами, що були звільнені з СТЛ від подальшого відбування покарань за станом здоров'я, проведений аналіз повідомлень з ПТД та СНІД-центрів України, про місця їх перебування (рисунок).

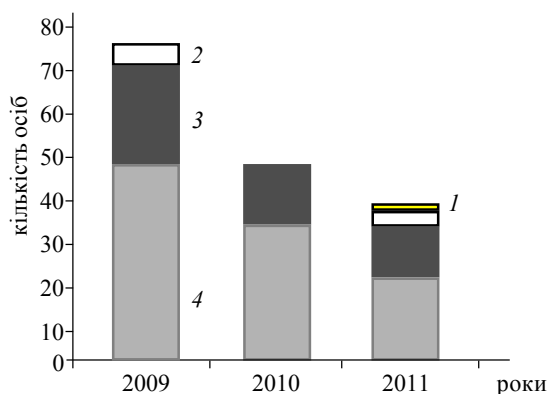
Станом на кінець 2011 р. 30 % пацієнтів, звільнених з СТЛ від подальшого відбування покарання за станом здоров'я (46 осіб), продовжують лікування в установах МОЗ, а місця знаходження 6,5 % хворих (10 осіб) залишається невідомим. Незважаючи на тяжкість захворювання 1,9 % звільнених (3 особи) спромоглися на черговий злочин і знову перебувають у місцях позбавлення волі. Із числа осіб, звільнених за станом здоров'я, 95 осіб (61,6 %) померли. Це обумовлено тим, що їх звільнення проходить на кінцевому етапі СНІДУ та туберкульозу легень: при несприятливому їх перебігу, в тяжкому стані хворого, з вираженими симптомами інтоксикації, легенево-серцевою недостатністю III ступеня, осередками бронхогенної дисемінації в обох легенях з постійним виділенням з мокротинням мікобактерій ТБ, легеневидами кровотечами чи кровохарканням на фоні антибактеріальної терапії.

Таблиця 1. Захворюваність пацієнтів, звільнених зі СТЛ від подальшого відбування покарання за станом здоров'я у період 2009–2011 рр.

Показник	Прогресуючий інфільтративний ТБ легень	СНІД	Прогресуючий фіброзно-кавернозний ТБ легень	Інше	Усього
	2009	2010	2011	2009	2010
Рік	2009	2010	2011	2009	2010
Кількість осіб	9	4	7	46	33
Усього	20	99	29	6	154

Таблиця 2. Віковий склад пацієнтів, звільнених за станом здоров'я у 2009–2011 рр.

Вік, років	Роки			Усього	
	2009	2010	2011	абс.	%
18–24	6	2	3	11	7
25–34	41	22	16	79	51
35–44	22	16	11	49	32
45–54	3	4	6	13	8,5
54–60	1	1	0	2	1,2
61 і старші	0	0	0	0	0
Усього	73	45	36	154	100

Розподіл осіб, звільнених від подальшого відбування покарання за станом здоров'я у 2009–2011 рр., за місцем перебуванням:
 1 – повторне засудження, 2 – місце знаходження невідоме, 3 – продовжують лікування, 4 – померли

Висновки

1. Сучасна епідемічна ситуація по ТБ у пенітенціарній системі невтішна, про що свідчить розрахунковий показник захворюва-

ності на всі форми активного ТБ, який в 52 рази перевищує аналогічний показник серед цивільного населення України.

2. Встановлено, що 8 % хворих, знятих з обліку в установі, складають особи, звільнені від подальшого відбування покарання за станом здоров'я. Основною причиною їх звільнення було прогресування СНІДу та ТБ. Усі пацієнти звільнені у працездатному віці, більшість випадків констатована у віковій групі 25–44 років.

3. Моніторинг за особами, звільненими від подальшого відбування покарання за станом здоров'я, виявив високий відсоток померлих, що обумовлено їх звільненням з установи лише на кінцевому етапі СНІДу та ТБ.

4. **Перспективами подальших досліджень** у даному напрямку є проведення комплексу досліджень, спрямованих на вивчення особливостей перебігу туберкульозу та ВІЛ-інфекції в умовах пенітенціарної системи.

Список літератури

1. *Фещенко Ю. П.* Основи клінічної фтизіатрії : керівництво для лікарів (в 2 т.) / Ю. П. Фещенко, В. М. Мельник, І. Г. Ільницький. — К.; Львів : Атлас, 2007. — 1123 с.
2. *Кононец А. С.* Лекарственно-устойчивый туберкулез легких в исправительных учреждениях уголовно-исполнительной системы / А. С. Кононец // Проблемы туберкулеза и болезней легких. — 2008. — № 12. — С. 60–62.
3. Drug-resistant tuberculosis and HIV in Ukraine: a threatening convergence of two epidemics? / I. Dubrovina, K. Miskinis, S. Lyepshina [et al.] // Int. J. Tuberc. Lung. Dis. — 2008. — Dec. — P. 756–762.
4. *Stuckler D.* Mass incarceration can explain population increases in TB and multidrug-resistant TB in European and central Asian countries / D. Stuckler, S. Basu, M. McKee [et al.] // Proc. Natl. Acad. Sci. USA. — 2008. — V. 105. — P. 13280–13285.
5. <http://ukrprison.org.ua/statistics/1301842616>
6. Туберкульоз в Україні : аналітично-статистичний довідник за 2000–2010 роки ; за ред. І. М. Ємець. — К. : МОЗ України, 2011. — 32 с.
7. *Николаева О.* Виявлення, діагностика та лікування туберкульозу / О. Николаева, Л. Матюха, Н. Самуйленко. — Режим доступу: <http://family-doctor.com.ua/viyavlennya-diagnostika-ta-likuvannya-tuberkulozu/>. — 2010. — № (25).
8. Про затвердження нормативно-правових актів з питань медико-санітарного забезпечення осіб, які утримуються в слідчих ізоляторах та установах виконання покарань Державного департаменту України з питань виконання покарань : наказ ДДУ ПВП та МОЗ України. — К., 18.01.2000. — № 3/6.

Л.А. Масюк

РЕЗУЛЬТАТЫ МОНИТОРИНГА СЛУЧАЕВ ОСВОБОЖДЕННЫХ ОСУЖДЕННЫХ ОТ ДАЛЬНЕЙШЕГО ИСПОЛНЕНИЯ НАКАЗАНИЯ ПО СОСТОЯНИЮ ЗДОРОВЬЯ В СПЕЦИАЛИЗИРОВАННОЙ ТУБЕРКУЛЕЗНОЙ БОЛЬНИЦЕ

Проведен анализ 154 историй болезней пациентов, которые были освобождены от дальнейшего отбывания наказания по состоянию здоровья из специализированной туберкулезной больницы Харь-

ковской области в 2009–2011 годах. Установлено, что среди снятых с учета осужденных в учреждении, 8 % случаев составляют больные, освобожденные от дальнейшего отбывания наказания по состоянию здоровья. Среди них преобладают пациенты в возрасте от 25 до 44 лет. Основной причиной освобождений стало прогрессирование СПИДа и туберкулеза. Мониторинг за больными определил высокий процент умерших, что обусловлено их освобождением от дальнейшего отбывания наказания только на конечном этапе развития СПИДа и туберкулеза.

Ключевые слова: туберкулез, СПИД, пенитенциарная система.

L.A. Masyuk

**MONITORING RESULTS OF RELEASE CASES OF THE CONVICTED
FROM THE FURTHER EXECUTION OF THE PUNISHMENT DUE
TO HEALTH CONDITIONS IN SPECIALIZED TB HOSPITAL**

The analysis of 154 case records of patients which have been released from the further execution of punishment due to health condition were carried out. Records were taken from specialized TB hospital of the Kharkov region in years 2009–2011. It is established, that out of the number of those removed from the register convicted in a facility, 8 % of cases constitute patients released from the further execution of punishment due to health conditions. Patients at the age between 25 and 44 years are of majority. A principal release reason became a progression of AIDS and TB. Monitoring of patients has detected high percentage of deaths that is caused by release from the further execution of punishment only at their final AIDS and TB stage.

Key words: tuberculosis, AIDS, prison system.

Поступила 12.06.12